

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/76-6>
УДК 657.92:336.74

Кравченко М.В.

аспірант,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Kravchenko Mykola

Postgraduate student,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В РОЗРАХУНКАХ АГРОПІДПРИЄМСТВ: РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОБЛІК

USING OF ELECTRONIC MONEY IN AGRICULTURAL ENTERPRISES' TRANSACTIONS: REGULATION AND ACCOUNTING

У статті розглянуто сучасні тенденції та передумови впровадження електронних платіжних систем у фінансову діяльність аграрних підприємств. Проведено детальний аналіз нормативно-правової бази України щодо регулювання електронних грошей, включаючи закони та постанови НБУ, виявлено основні проблеми в законодавстві. Систематизовано виявлені проблеми нормативно-правового регулювання обігу електронних грошей та запропоновано напрямки їх подолання. Особливу увагу приділено питанням обліку електронних грошей у агропідприємствах, висвітлено методики бухгалтерського обліку та труднощі, що виникають під час аудиту таких операцій. Ідентифіковано недосконалості в обліковому відображенні операцій з електронними грошима, що дозволило встановити напрямки раціонального вирішення таких упуцень.

Ключові слова: електронні гроші, розрахунки, глобалізація, фінансові інструменти, облік, регулювання.

The article examines modern trends and prerequisites for the introduction of electronic payment systems in the financial activities of agricultural enterprises. In the work, a detailed analysis of the legal framework of Ukraine regarding the regulation of electronic money, including laws and regulations of the National Bank of Ukraine, was carried out, and the main problems and gaps in the legislation were identified. As a result, the author systematized the identified problems of regulatory and legal regulation of the circulation of electronic money and proposed ways to overcome them. The introduction of electronic money in the calculations of agricultural enterprises requires the updating of accounting processes, adaptation to modern challenges and proper regulation by the state. The adaptation of these technologies is especially important in the agricultural sector, where financial operations have specific features due to the seasonal nature of production, dependence on natural factors and a significant volume of operations with various counterparties. The expansion of the use of electronic payments and virtual assets in economic activity emphasizes the need to develop an effective legal framework and improve methodological recommendations for accounting for such transactions. Special attention is paid to the accounting of electronic money in agricultural enterprises, accounting methods and difficulties arising during the audit of such operations are highlighted. The author identified imperfections in the accounting display of transactions with electronic money and highlighted their nature, which made it possible to establish directions for the rational solution of such inaccuracies. As a result, the author identified the associated risks of using electronic money in the economic calculations of agricultural enterprises and the basic directions for leveling their potential negative impact. The presented study was carried out in the context of the impact of European integration and globalization processes in the agribusiness of Ukraine, which act as a catalyst for the development of financial instruments and the popularization of electronic money.

Keywords: electronic money, settlements, globalization, financial instruments, accounting, regulation.

Постановка проблеми. У сучасних умовах стрімкого розвитку фінансових технологій, електронні гроші відіграють все більш важливу роль в економіці, зокрема в агропромисловому комплексі України. Інноваційні платіжні

системи відкривають нові можливості для оптимізації фінансових розрахунків, підвищення ефективності діяльності агропідприємств та скорочення витрат на фінансові операції. Водночас використання електронних грошей

потребує модернізації облікових процесів, адаптації до сучасних викликів і забезпечення належного регулювання на державному рівні. Особливо важливою є адаптація таких технологій в агросекторі, де фінансові операції часто мають специфічний характер через сезонність виробництва, залежність від природних умов та значний обсяг операцій з різними контрагентами. Популяризація розрахунків електронними грошима та використання віртуальних активів у господарському обігу зумовлюють потребу в розвитку нормативно-правового та обліково-методичного забезпечення подібних операцій. Відповідно, актуальність дослідження визначається потребою вдосконалення облікових систем агропідприємств у контексті розвитку цифрових фінансових технологій, а також необхідністю забезпечення надійності та прозорості фінансових операцій у цьому важливому секторі економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання обігу електронних грошей досить активно досліджуються науковцями, особливо останнім часом в контексті розвитку цифрових технологій та глобалізації ринків. Зокрема, варто відзначити здобуток в даній галузі таких науковців як О. Желавського [1], А. Кошіль [2], І. Ксьонжик [3], Г. Мацьків [3], Л. Мельянкової [2], В. Нянько [1], Н. Райтер [3], І. Свиноуса [1] та ін. При цьому, варто відзначити, що галузеві аспекти використання електронних грошей в господарських розрахунках ще не набули популярності в наукових колах. При цьому, аграрний сектор, як передовий в галузі експортно-імпорتنих та валютних операцій в українській економіці, може виступати локомотивом імплементації цифрових фінансових технологій в розрахункових операціях суб'єктів господарювання.

Метою статті є вивчення впливу електронних грошей на фінансово-розрахункові операції агропідприємств України та визначення необхідних змін у законодавчому регулюванні й облікових практиках, що сприятимуть їх розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання електронних грошей як інструменту для здійснення розрахунків агропідприємств в Україні регулюється як на національному, так і на міжнародному рівнях. Законодавчою базою, що визначає правові засади функціонування електронних грошей, є Закон України «Про платіжні послуги» [4], прийнятий у 2021 році та Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними [5]. Ці документи є ключовими, що регламентують випуск та обіг електронних грошей, а також права і обов'язки

суб'єктів цього процесу. Так, Закон України «Про платіжні послуги» визначає електронні гроші як: «одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій (у тому числі з використанням наперед оплачених платіжних карток багатопільового використання), які приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов'язанням такого емітента електронних грошей» [4]. А от у Положенні [5] основну увагу сконцентровано на електронних гаманцях, кошти на яких визначаються як грошові зобов'язання емітента перед користувачем, що зберігаються в електронній формі, і можуть використовуватися для здійснення розрахунків [5].

Основним регулятором у сфері електронних платежів, включно з електронними грошима, виступає Національний банк України (НБУ). Відповідно до Постанови НБУ №481, емітентом електронних грошей може бути лише банк, що має відповідну ліцензію [6]. Це дозволяє забезпечити високий рівень захисту прав користувачів та стабільність фінансової системи. Крім того, НБУ встановлює вимоги до обсягу емісії електронних грошей, їх використання у внутрішніх та міжнародних розрахунках, а також до процедур верифікації користувачів для запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

Важливо також відзначити, що нормативно-правове регулювання електронних грошей в Україні гармонізується з європейськими стандартами. У цьому контексті особливої уваги заслуговує Директива Європейського парламенту та Ради 2009 / 110 / ЄС, яка регулює діяльність установ електронних грошей у країнах Європейського Союзу [7]. Зокрема, вона визначає вимоги до мінімального капіталу таких установ, їхні обов'язки щодо захисту споживачів, а також вимоги до прозорості та обліку фінансових операцій.

Каталізатором розвитку нормативно-правового регулювання обігу електронних грошей, як і інших віртуальних активів, на жаль, став початок повномасштабної війни в Україні. В лютому-березні 2022 року максимально активізувалася донаторська та благодійна допомога на користь Збройних сил України та її громадян, як з боку урядів та міжурядових організацій, так і приватних благодійників. Значна частина такої допомоги надходила саме у формі електронних грошей та криптовалют, що зумовило потребу в організації правового поля їх обігу. В той же час, на світовому рівні розпочалися переговори з організації зернового транспортного коридору для

аграрної продукції українського виробництва, без якої окремим країнам світу загрожував продовольчий голод. Уся світова логістика сконцентрувала власні зусилля на пошуку шляхів експорту аграрної продукції з України. При цьому, організація грошових розрахунків стала супроводжуватися комплексом нових ризиків в частині недостатніх гарантій щодо безпечної доставки продукції. Саме тому, крім розвитку транспортної інфраструктури, агробізнес України зіштовхнувся з потребою пошуку надійних та безпечних способів організації розрахункових операцій.

Зарубіжний досвід використання електронних грошей в аграрному секторі є надзвичайно важливим для України, оскільки дозволяє врахувати кращі практики країн з розвиненими економіками. У країнах Європейського Союзу, зокрема в Німеччині та Франції, електронні гроші активно використовуються в аграрному секторі для забезпечення швидких та безпечних розрахунків з постачальниками та споживачами. Важливо зазначити, що в цих країнах великі агрохолдинги активно співпрацюють з банками та фінтех-компаніями для впровадження цифрових платіжних систем, що дозволяє оптимізувати фінансові процеси та знизити витрати на банківські послуги [8].

Значний інтерес також викликає досвід Північної Америки, зокрема США, де електронні гроші використовуються для здійснення платежів між фермерами та дистрибуторами сільськогосподарської продукції. Тут діє розгалужена мережа цифрових платіжних систем, яка дозволяє забезпечити високу швидкість обробки транзакцій та мінімізацію ризиків, пов'язаних з валютними коливаннями [9].

На сьогоднішній день, частка електронних платежів серед агропідприємств, особливо великих і середніх, становить приблизно 10–15% від загального обсягу фінансових операцій на світовому ринку [10]. Основною сферою їх використання є внутрішні розрахунки між партнерами, оплата за товари і послуги, а також взаємодія з постачальниками. Найчастіше електронні гроші використовуються для оперативних платежів та фінансового планування, що дозволяє підприємствам скоротити часові витрати на транзакції та знизити залежність від банківських послуг [10].

Електронні гроші як основний засіб для розрахунків з постачальниками та партнерами ще в 2022 році впровадили агропромисловий холдинг «Астрата-Київ», «МХП» та «АвісУкрАгро». Використання міжнародних електронних платіжних систем, таких як PayPal та Stripe, значно спростило процес взаєморозрахунків

та дало змогу значно скоротити часові витрати на фінансові операції та знизити транзакційні витрати.

Недостатня законодавча база є однією з найбільших проблем у використанні електронних грошей в агросекторі. Зокрема, законодавство України поки що не повністю охоплює всі аспекти регулювання електронних грошей, особливо в контексті агропідприємств. Закони, що регулюють електронні гроші, не завжди відповідають потребам аграрного сектору, що ускладнює їх повноцінне використання. Також виникають проблеми із оподаткуванням операцій, здійснених за допомогою електронних грошей. Багато агропідприємств стикаються з невизначеністю щодо того, як правильно відображати такі операції у фінансовій звітності, що може призводити до помилок та санкцій з боку податкових органів, особливо в частині обліку ПДВ.

Незважаючи на існування загальної нормативно-правової бази для регулювання електронних грошей, українське законодавство має ряд прогалин, які ускладнюють їх використання в агросекторі. Ці прогалини пов'язані з кількома основними аспектами, котрі узагальнено в табл. 1.

Електронні гроші, як новий вид платіжного засобу, потребують особливого підходу до бухгалтерського обліку в агропідприємствах, оскільки їх використання несе певні відмінності від традиційних грошових операцій. Основною метою обліку електронних грошей є забезпечення повної прозорості операцій та належної фіксації змін у фінансових звітах підприємства.

Оскільки електронні гроші визначаються як зобов'язання емітентів перед користувачами [5; 6], то і в обліку та на балансі агропідприємства такі операції мали б відображатися як вимоги до емітента електронних грошей, а не як звичайні грошові кошти. Таким чином, основні рахунки бухгалтерського обліку, що використовуються для фіксації операцій з електронними грошима, включають рахунки обліку дебіторської заборгованості та зобов'язань перед емітентами. Тобто, виходячи з природи електронних грошей, серед існуючого переліку рахунків бухгалтерського обліку доречним стане використання субрахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», а не субрахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» [13]. Однак, на наш погляд, це може призводити до перенесення в обліку частини фінансових активів в площину розрахунків з дебіторами, що порушуватиме принцип превалювання сутності над формою в обліку. Саме тому постає потреба

Таблиця 1

Проблеми нормативно-правового регулювання обігу електронних грошей

Проблема	Сутність та потенційні наслідки проблеми	Шляхи вирішення проблеми
Невизначеність податкового регулювання	Питання оподаткування операцій з електронними грошима залишається невіршеним для багатьох агропідприємств. Відсутність чіткого нормативного акту щодо обліку та оподаткування електронних грошей створює ризик виникнення помилок у фінансовій звітності та податкових деклараціях. Це особливо важливо для аграрних підприємств, які часто залежать від податкових пільг та субсидій. Невизначеність у податкових питаннях стримує активне впровадження електронних платежів у щоденну діяльність. Така невизначеність зумовлює потребу в доповненні окремих положень Податкового кодексу України [11]	Розробка детальних положень в Податковому кодексі України, які б регламентували порядок оподаткування операцій з електронними грошима для агропідприємств; формування офіційних роз'яснень та методичних рекомендацій від Державної податкової служби щодо обліку та оподаткування електронних грошей у сільському господарстві; розробка системи податкових пільг або знижок для агропідприємств, які використовують електронні гроші, щоб стимулювати цифровізацію фінансових операцій; проведення семінарів та тренінгів для бухгалтерів та фінансових менеджерів агропідприємств щодо правильного обліку електронних платежів
Недостатність правового захисту споживачів	Існуючі правові акти не завжди забезпечують належний захист прав агропідприємств як споживачів електронних фінансових послуг. Зокрема, питання врегулювання спорів, що виникають внаслідок технічних збоїв або шахрайських дій під час використання електронних грошей, потребують більшої уваги з боку законодавців. Проблеми з кібербезпекою та недостатній правовий механізм для вирішення таких питань можуть негативно вплинути на довіру до електронних платежів в аграрному секторі. Така невизначеність зумовлює потребу в доповненні окремих положень Закону України «Про захист прав споживачів» [12].	Внесення змін до нормативних актів з метою включення специфічних положень щодо захисту прав користувачів електронних фінансових послуг; запровадження фінансового омбудсмена або арбітражних комісій для оперативного вирішення конфліктів, пов'язаних з електронними платежами; встановлення суворіших стандартів безпеки для постачальників електронних фінансових послуг, включаючи регулярні аудити та сертифікацію систем безпеки; введення обов'язкового страхування відповідальності постачальників електронних грошей для компенсації збитків споживачів у випадку шахрайства або технічних збоїв.
Відсутність державної підтримки цифровізації аграрного сектору	Хоча існує низка ініціатив, спрямованих на підтримку розвитку електронної комерції та цифровізації в Україні, аграрний сектор залишається відносно ізольованим від цих програм. Більшість малих та середніх агропідприємств не мають доступу до спеціалізованих фінансових програм, які б сприяли впровадженню сучасних платіжних технологій, включаючи електронні гроші. Відсутність такої підтримки негативно впливає на швидкість цифровізації сільського господарства	Створення спеціалізованих програм та стратегій на державному рівні, спрямованих на цифровізацію аграрного сектору, з урахуванням специфіки малих та середніх (фермерських) підприємств; надання грантів, субсидій або пільгових кредитів для агропідприємств на впровадження цифрових технологій та електронних платіжних систем; сприяння співпраці між державою, фінансовими установами та технологічними компаніями для розробки доступних рішень для агросектору; включення аграрного сектору в національні плани та стратегії з цифрової трансформації, забезпечуючи координацію між різними галузями

Джерело: складено автором

у коригуванні окремих нормативно-правових актів та уточненні методичних рекомендацій з обліку електронних грошей.

Для відображення операцій з електронними грошима в агропідприємствах необхідно використовувати спеціальні методики. Зокре-

ма, при поповненні електронного гаманця агропідприємства зараховують кошти на окремий рахунок дебіторської заборгованості до моменту їх використання. Після здійснення електронної транзакції, така операція відображається як витрата коштів із подальшим

списанням відповідних зобов'язань перед емітентом електронних грошей [13].

В частині автоматизації обліку операцій з електронними грошима також існує певна технічна незгодженість: більшість програмних продуктів сфери бухгалтерського обліку передбачають консолідацію даних щодо руху грошових коштів через системи клієнт-банк шляхом автоматичної інтеграції виписки по банківським рахункам. В сфері обігу електронних грошей на сьогодні такої інтеграції в повній мірі не передбачено, а тому документування таких операцій та введення даних щодо них в облікові системи відбувається в частково ручному режимі.

Економічна ефективність використання електронних грошей в агропідприємствах залежить від багатьох факторів, включаючи масштаби підприємства, його фінансову структуру, а також типи операцій, що проводяться. Важливим аспектом є здатність підприємства знизити витрати на проведення фінансових транзакцій та підвищити оперативність розрахунків, що сприяє підвищенню загальної фінансової стійкості. Електронні гроші дозволяють оптимізувати управління оборотним капіталом, завдяки чому підприємства можуть ефективніше контролювати потоки коштів і швидше здійснювати платежі, що, своєю чергою, зменшує ризик прострочених зобов'язань перед постачальниками. Це сприяє підвищенню ліквідності агропідприємств і дозволяє використовувати вивільнені ресурси для інвестування в інші проекти.

Використання електронних грошей в агропідприємствах пов'язане з рядом специфічних фінансових ризиків, які можуть вплинути на ефективність їх використання. Серед ключових ризиків можна виділити наступні: ризики кіберзлочинності, технічні збої, ризики, пов'язані з регуляторною невизначеністю та економічною стабільністю.

Висновки. В представленому дослідженні обґрунтовано, що використання електронних грошей в агропідприємствах України є ефективним інструментом для оптимізації фінансових операцій, скорочення витрат на проведення платежів та підвищення ліквідності підприємств. Електронні гроші сприяють прискоренню розрахунків між партнерами,

зменшують залежність від традиційних банківських послуг та дозволяють поліпшити управління фінансовими потоками, що є критично важливим для агросектору в умовах економічної нестабільності та обмежених ресурсів.

Використання електронних грошей пов'язане з низкою фінансових ризиків, серед яких кіберзлочинність та технічні збої є найбільш вагомими. Ці ризики вимагають впровадження заходів із забезпечення кібербезпеки та резервних технічних рішень для забезпечення безперервної роботи платіжних систем. Використання електронних платіжних систем допоможе підвищити контроль за фінансовими потоками та оптимізувати управління оборотним капіталом. Для підвищення ефективності використання електронних грошей агропідприємствам варто впроваджувати сучасні автоматизовані системи обліку, що дозволить мінімізувати ризики помилок при обробці платежів та підвищити точність фінансової звітності. Проте на сьогодні існує потреба в оновленні програмного забезпечення для інтеграції електронних платіжних систем з внутрішніми обліковими процесами.

В частині нормативно-правового регулювання постає потреба конкретизації нормативних актів, які б регулювали облік та оподаткування операцій з електронними грошима для агропідприємств. Це дозволить зменшити податкову невизначеність та забезпечити прозорість фінансових операцій. Важливо забезпечити гармонізацію українських нормативних актів, що регулюють електронні гроші, з міжнародними стандартами, зокрема директивами ЄС. Це дозволить агропідприємствам легше інтегруватися в міжнародні фінансові ринки та сприятиме розширенню співпраці з іноземними партнерами. Отже, результати дослідження підтверджують економічну ефективність використання електронних грошей в агропідприємствах України, особливо для великих підприємств, що прагнуть знизити операційні витрати та покращити управління фінансовими потоками. Водночас, для забезпечення повноцінної інтеграції електронних грошей в аграрний сектор, необхідно врахувати специфіку цього сектору та вирішити існуючі проблеми з технічною інфраструктурою, кібербезпекою та нормативним регулюванням.

Список використаних джерел:

1. Інвестиційна діяльність суб'єктів господарювання у сфері агробізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: монографія / Свиноус І. В., Желавський О. Б., Нянько В. М. та ін. Київ : ТОВ «ТРОПЕА», 2023. 408 с.
2. Кошіл А., Мельянова Л. Електронні гроші: сучасні підходи та виклики обліку. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2 (49). С. 168–173. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-26> (дата звернення: 28.10.2024).

3. Ксьонжик І.В., Мацьків Г.В., Райтер Н.І. Електронна комерція суб'єктів агробізнесу: обліковий аспект. *Трансформаційні зміни національної економіки в умовах євроінтеграції*: зб. тез VII всеукр. наук. – практ. конф. / за заг. ред. Ліндюка А. О., Гаврилюк І. І. Дубляни, 2023. С. 102–104. URL: <https://repository.lnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1136/Тези%20МЕВ%20маркетинг%202023.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=102> (дата звернення: 28.10.2024).

4. Про платіжні послуги: Закон України від 30 червня 2021 року № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

5. Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними: Постанова Правління Національного банку України від 29.09.2022 № 210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

6. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань здійснення операцій з електронними грошима: Постанова Правління Національного банку України від 24.07.2015 № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0481500-15#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

7. Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions. *EUR-lex*: website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0110> (дата звернення: 28.10.2024).

8. Інноваційна політика зарубіжних країн: концепції, стратегії, пріоритети: інформаційно-аналітичні матеріали. *Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти*: веб-сайт. URL: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36385.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).

9. Supporting rural communities and agriculture with reliable, consistent credit and financial services. *FarmCredit*: website. URL: <https://farmcredit.com/> (дата звернення: 28.10.2024).

10. Агробізнес потребує нових фінінструментів. Серед них електронні аграрні розписки. *AgroPortal*: веб-сайт. URL: <https://agroportal.ua/publishing/biznes-sprashivaet/agrobiznes-potrebuye-novih-fininstrumentiv-sered-nih-elektronni-agrarni-rozpiski> (дата звернення: 28.10.2024).

11. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

12. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

13. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

14. Щорічний звіт з оверсайту: головні факти про оверсайт інфраструктури фінансового ринку в 2023 році. *Національний банк України*: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/schorichniy-zvit-z-oversaytu-golovni-fakti-pro-oversayt-infrastrukturi-finansovogo-rinku-v-2023-rotsi> (дата звернення: 28.10.2024).

References:

1. Svinous, I. V., Zhelavskiy, O. B., & Nyanko, V. M. (2023). *Investytsiina diialnist sub"iektiv hospodariuvannia u sferi ahrobiznesu: oblikovo-fiansovyi ta upravlinskyi aspekty: monohrafiia* [Investment activity of business entities in agribusiness: Accounting and managerial aspects: Monograph]. Kyiv: TOV "TROPEA". (in Ukrainian)

2. Koshil, A., & Meliankova, L. (2024). Elektronni hroshei: suchasni pidkhody ta vyklyky obliku [Electronic money: Modern approaches and challenges of accounting]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, (2 (49)), 168–173. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-26> (in Ukrainian)

3. Ksonzhyk, I. V., Matskiv, H. V., & Raiter, N. I. (2023). Elektronna komertsiiia subiektiv ahrobiznesu: oblikovyi aspekt [Electronic commerce of agribusiness entities: Accounting aspect]. In *Transformatsiini zminy natsionalnoi ekonomiky v umovakh yevrointehratsii: zbirnyk tez VII vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii* (pp. 102–104). Dablyany: Lviv National Agrarian University. Available at: <https://repository.lnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1136/Тези%20МЕВ%20маркетинг%202023.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=102> (in Ukrainian)

4. Pro platizhni posluhy: Zakon Ukrainy vid 30 chervnia 2021 roku No. 1591-IX [On payment services: Law of Ukraine No. 1591-IX, June 30, 2021]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (in Ukrainian)

5. Polozhennia pro vypusk elektronnykh hroshei ta zdiisnennia platizhnykh operatsii z nymy: Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy vid 29.09.2022 No. 210 [Regulations on the issuance of electronic money and payment transactions: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine No. 210, September 29, 2022]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#Text> (in Ukrainian)

6. Pro vnesennia zmin do deiakykh normatyvno-pravovykh aktiv Natsionalnoho banku Ukrainy z pytan zdiisnennia operatsii z elektronnykh hrosheyma: Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy vid 24.07.2015 No. 481 [On amendments to certain regulatory acts of the National Bank of Ukraine regarding

electronic money transactions: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine No. 481, July 24, 2015]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0481500-15#Text> (in Ukrainian)

7. Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions. EUR-lex. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0110>

8. Innovatsiina polityka zarubizhnykh krain: kontseptsii, stratehii, priorityty: informatsiino-analitychni materialy [Innovative policy of foreign countries: Concepts, strategies, priorities: Information-analytical materials]. Komitet Verkhovnoi Rady Ukrainy z pytan nauky i osvity. Available at: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36385.pdf> (in Ukrainian)

9. Supporting rural communities and agriculture with reliable, consistent credit and financial services. *FarmCredit*. Available at: <https://farmcredit.com>

10. Ahrobiznes potrebuie novykh fininstrumentiv. Sered nykh – elektronni ahrarni rozpysky [Agribusiness needs new financial instruments, including electronic agrarian receipts]. *AgroPortal*. Available at: <https://agroportal.ua/publishing/biznes-sprashivaet/agrobiznes-potrebuye-novykh-fininstrumentiv-sered-nih-elektronni-ahrarni-rozpiski> (in Ukrainian)

11. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 2 hrudnia 2010 roku No. 2755-VI [Tax Code of Ukraine No. 2755-VI, December 2, 2010]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (in Ukrainian)

12. Pro zakhyst prav spozhyvachiv: Zakon Ukrainy vid 12 travnia 1991 roku No. 1023-XII [On consumer rights protection: Law of Ukraine No. 1023-XII, May 12, 1991]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (in Ukrainian)

13. Instruksiia pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 30.11.1999 No. 291 [Instructions on the application of the accounting chart of accounts for assets, capital, liabilities, and economic operations of enterprises and organizations: Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 291, November 30, 1999]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (in Ukrainian)

14. Shchorichniy zvit z oversaitu: holovni fakty pro oversait infrastruktury finansovoho rynku v 2023 rotsi [Annual oversight report: Key facts about financial market infrastructure oversight in 2023]. Natsionalnyi bank Ukrainy. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/schorichniy-zvit-z-oversaytu-golovni-fakti-pro-oversayt-infrastrukturi-finansovogo-rinku-v-2023-rotsi> (in Ukrainian)